

МЕТОДИЧНИЙ ПІДХІД ДО ОЦІНЮВАННЯ РІВНЯ СФОРМОВАНОСТІ ПІДПРИЄМНИЦЬКОГО ПОТЕНЦІАЛУ РЕГІОНІВ УКРАЇНИ

Чайкіна А.О.

к.е.н., ст. викладач, кафедра менеджменту і логістики, Полтавський національний технічний університет імені Юрія Кондратюка

Ключові слова: підприємницький потенціал регіону, інваріантна модель, ефективне відтворення економічного простору, показники загальнодержавного, регіонального та локального рівнів.

Keywords: entrepreneurial potential of the region, invariant model, effective reproduction of economic space, indices of national, regional and local levels.

Питанню розробки науково-методичних засад побудови непротирічної обґрунтованої моделі підприємницького потенціалу регіону приділено недостатню увагу, що являє собою проблемне поле для подальших досліджень. Існуючі методичні підходи щодо змістовності показників формування підприємницького потенціалу мають свої позитивні та негативні сторони, які повинні враховуватись при розробці авторської моделі формування підприємницького потенціалу регіону.

У зв'язку з цим, пропонується розглядати підприємницький потенціал регіону (ППР) як складну, динамічну, поліструктурну систему, що впливає на стабільний розвиток і ефективне відтворення економічного простору регіону та у кількісному вимірі є сукупним проявом ефективного поєднання регіональних соціально-економічних ресурсів та наявних потенційно спроможних суб'єктів підприємницької діяльності з їх капіталом, здібностями, знаннями і навичками у конкретних сферах економічної діяльності. Для повноти реалізації підприємницького потенціалу регіону також необхідно враховувати специфічні медіатори та елементи кожного рівня, які можуть мати дихотомічний вплив на підприємницький потенціал. У багатофакторних неструктурованих моделях розвитку економіки регіону елементи ППР, як показали проведені дослідження, займають ведучі позиції [1].

Таке бачення поняття дозволяє автору запропонувати власну концептуальну модель, що отримала назву «Трьохрівнева інваріантна модель формування підприємницького потенціалу регіону». Виходячи із категорійно-понятійного апарату підприємницького потенціалу регіону, як багатофакторної і поліструктурованої динамічної системи, вважаємо за доцільним у ролі медіатора якнайповніше використовувати такий, власне загальновідомий засіб, як принцип інваріантності. Принцип інваріантності дозволяє визначити міру стабільності-мінливості вивчаємих елементів, які перебувають у певних відношеннях один з одним. Сукупність таких відношень характеризує структуру системи, а сукупність відношень між системою як цілим та будь-якими об'єктами характеризує функції даної системи.

Інваріантна модель ППР – модель, що ураховує стійкість-мінливість медіаторів і каталізаторів потенційних ресурсів та їх координаційну взаємодію на загальнодержавному, регіональному та локальному рівнях.

Запропонована інваріантна модель підприємницького потенціалу регіону дозволяє наочно продемонструвати ступінь впливу загальнодержавного, регіонального та локального рівнів, як специфічних медіаторів, на коливання частки підприємницького потенціалу регіону

у соціально-економічному просторі господарювання.

Таке розуміння сутності підприємницького потенціалу регіону дозволяє вважати його багаторівневим і багатоаспектним поняттям, зміст якого розкривається у всьому комплексі його проявів, який включає рівень, медіатори, каталізатори і повноту його реалізації на загальнодержавному, регіональному і локальному рівні, а також визначити синергійний ефект від їхнього загального впливу.

Спираючись на трьохрівневу інваріантну модель формування підприємницького потенціалу регіону, можна запропонувати особливий методичний підхід до оцінки рівня реалізації підприємницького потенціалу регіону з використанням при розрахунку інтегрального показника. Такий підхід дозволяє проводити постійний моніторинг регіонів України за рівнем реалізації підприємницького потенціалу, приймаючи за основу дослідження базові показники, які характеризують загальнодержавний, регіональний та локальний рівень у запропонованій нами інваріантній моделі ППР. Зазначимо, що показники можуть бути розширені відповідно до наявної статистичної інформації, що дозволить більш точно відобразити поточну ситуацію по кожному із регіонів. За репрезентативні були обрані 8 показників, які на нашу думку є головними індикаторами реалізації підприємницького потенціалу регіону.

Показники загальнодержавного рівня:

Економічно активне населення у віці 15-70 років (N), тис. осіб – показник, який характеризує загальну демографічну ситуацію в регіоні.

Валовий регіональний продукт у розрахунку на одну людину (GRP), грн. – цей показник дає змогу проаналізувати досягнутий рівень економічного зростання, продуктивність економіки регіону, а також її обсяг у перерахунку на одного мешканця.

Індекс інфляції (I) – характеризує швидкість знецінення грошей, які отримані під час здійснення підприємницької діяльності.

Показники регіонального рівня:

1. Кількість малих та середніх підприємств (SME's), один. – показник який характеризує активних і вмотивованих підприємців, що вже створили свій бізнес/підприємство.
2. Фінансові результати малого та середнього підприємництва (F), млн. грн. – показує результативність діяльності малого та середнього підприємства, їх економічне становище в регіоні.
3. Обсяг реалізованої продукції малим та середнім підприємством (Q), млн. грн. – характеризує обсяги випущеної продукції малим та середнім підприємством для задоволення потреб споживачів.

Показники локального рівня:

1. Безробітне населення в регіоні (U), тис. осіб – показує можливий підприємницький резерв, тобто населення, яке поки що не задіяне у виробництві ні за винагороду, ні у власній справі.
2. Кількість населення, яке наймано малим та середнім підприємством (Emp), тис. осіб – показник, що показує ступінь впливу малого та середнього підприємства на зниження рівня безробіття та кількість населення регіону, які вони залучають до спільної діяльності.

Застосувавши бальний метод, коли кожному показнику присвоюється бал відповідно до його рангового місця (від 1 до 27) і по кожному з них обчислюється інтегральний показник, який розраховується за такою загальною формулою розрахунку рівня реалізації підприємницького потенціалу регіону:

$$EPR = G + R + L, \text{ де} \quad (1)$$

EPR – інтегральний показник рівня сформованості підприємницького потенціалу регіону;

G – інтегральний показник загальнодержавного рівня;

R – інтегральний показник регіонального рівня;

L – інтегральний показник локального рівня.

Розрахунок для кожного із рівнів підприємницького потенціалу регіону відбувається за наступними формулами:

а) для загальнодержавного рівня формула розрахунку:

$$G = \frac{N+GRP+I}{3}, \text{ де} \quad (2)$$

N – місце регіону за економічно активним населенням у віці 15-70 років;

GRP – місце регіону за ВВП на душу населення;

I – місце регіону за індексом інфляції.

б) для регіонального рівня формула розрахунку інтегрального показника:

$$R = \frac{SME's+Q+F}{3}, \text{ де} \quad (3)$$

SME's – місце регіону за кількістю малих та середніх підприємств (МСП) в регіоні;

Q – місце регіону за обсягом реалізованої продукції МСП;

F – місце регіону по фінансовими результатами діяльності МСП.

в) для локального рівня формула розрахунку має вигляд:

$$L = \frac{U+Emp}{2}, \text{ де} \quad (4)$$

U – місце регіону за рівнем безробіття;

W – місце регіону за кількістю найманого населення МСП.

Отриманий, у такий спосіб, інтегральний показник дозволяє визначити рівень реалізації підприємницького потенціалу у кожному регіоні України. Чим показник менший, тим більш повно реалізований підприємницький потенціал регіону і спостерігається ефективно зростання кількості населення, яке бажає та відкриває власний бізнес, ріст кількості малого та середнього підприємництва, кількість найманих ними працівників тощо. Якщо цей показник високий, то відповідно, існують не задіяні резервні можливості для реалізації підприємницького потенціалу певного регіону.

Література:

3. Чайкіна А. О. Теоретичні засади формування поняття «підприємницький потенціал регіону» / А.О. Чайкіна // Вісник Одеського національного університету. – 2014. – Том 19, випуск 2/4. – С. 231–235.